

необхідно концептуально спростити законодавчу процедуру одержання дозволу ВР України на притягнення народного депутат України до кримінальної відповідальності.

Слід звернути увагу на те, що Венеціанська комісія у своєму висновку щодо проекту Закону про внесення змін до Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України та суддів від 19–20 червня 2015 р. зазначила, що часто нові демократичні країни найбільше піддаються політичній корупції, а зловживання недоторканністю може загрожувати демократії. Парадокс депутатської недоторканності полягає у тому, що вона «може як сприяти демократичному розвитку, так і підривати його». Таким чином, недоторканність може перешкоджати боротьбі з корупцією у тих же державах, до яких все ще може мати відношення аргумент про загрози.

Варто зауважити, що у більшості розвинутих демократичних країнах народних депутатів (членів парламенту) можливо притягнути до кримінальної відповідальності без отримання попередньої згоди парламенту у випадку затримання їх на місці вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Відповідне положення передбачене у ст. 59 Конституції Бельгії, ч. 2 ст. 102 Конституції Білорусії, ст. 70 Конституції Болгарії, ст. 62 Конституції Греції, ч. 3 ст. 16 Конституції Ірландії, ч. 4 ст. 52 Конституції Казахстану, ст. 46 Конституції Німеччини, ст. 89 Конституції Португалії, ст. 103 Конституції Сербії, ст. 83 Конституції Словенії, ст. 26 Конституції Франції, ст. 75 Конституції Хорватії, § 8 глави 4 Конституції Швеції та ін.

Таким чином, зважаючи на рекомендації Венеціанської комісії та критично оцінюючи сучасний рівень корупції в Україні, а також враховуючи передовий досвід розвинутих демократичних країн, на наш погляд, потрібно суттєво обмежити недоторканність народних депутатів України. У зв'язку з цим ми пропонуємо положення ч. 3 ст. 482 КПК України та ч. 2 ст. 27 закону України «Про статус народного депутата України» викласти у такій редакції: «Обшук, затримання народного депутата України чи огляд його особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, а також порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції та застосування інших заходів, в тому числі негласних слідчих (розшукових) дій, що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, допускається лише в разі, якщо Верховною Радою України надано згоду на притягнення його до кримінальної відповідальності, за винятком випадків затримання народного депутата України під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину або одразу після його вчинення, якщо іншими способами одержати фактичні дані неможливо».

Одержано 13.10.2017

УДК 433.131;433.133(477)

Сергій Сергійович ТЕРЕЩУК,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7263-4155>

ДЕЯКІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ОСОБИ ПРО ПІДОЗРУ

Серед науковців і практиків продовжується дискусія щодо можливості оскарження процесуальних рішень, зокрема, повідомлення про підозру. Чинний КПК України у положеннях ст. 481 чітко визначив суб'єктів, які уповноважені притягати до кримінальної відповідальності осіб, відносно яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Враховуючи, що з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення починається притягнення особи до кримінальної

відповідальності та розпочинається термін розслідування, можна зробити висновок про те, що лише певні суб'єкти, дотримуючи положення про підслідність, уповноважені здійснювати письмове повідомлення особі про підозру.

Аналіз глави 22 КПК України, в якій закріплено підстави і процесуальний порядок повідомлення про підозру, засвідчив, що повідомлення про підозру є процесуальною дією та процесуальним документом. Згідно з науковою позицією Л. М. Лобойка повідомлення про підозру – це процесуальна дія (діяльність), зміст якої полягає у складанні слідчим або прокурором письмового повідомлення про підозру та його вручення особі. Повідомлення про підозру також є процесуальним документом, який означає новий етап стадії досудового розслідування – появу підозрюваного, можливість застосування до нього заходів забезпечення кримінального провадження, що пов'язані із суттєвим обмеженням його конституційних прав, початок притягнення до кримінальної відповідальності [1, с. 237]. Практика Європейського суду з прав людини (надалі ЄСПЛ) дає нам підстави стверджувати, що підозра, відповідно до вимог чинного КПК України є частиною більш широкого поняття – «обвинувачення», тобто повідомлення про підозру це – первинна форма обвинувальної діяльності щодо конкретної особи, що полягає у внесенні стороною обвинувачення документу з викладом обставин кримінального правопорушення і його правової кваліфікації, врученні його особі з роз'ясненням прав підозрюваного та внесенні відповідних даних до Єдиного реєстру досудового розслідувань (далі – ЄРДР) [2]. Підозрюваний – особа, яку в порядку, передбаченому КПК України, повідомили про підозру в учиненні кримінального правопорушення або через згадану обставину затримали. Саме з часу повідомлення особі про підозру або з моменту, коли особа через примус або в підкорення наказу змушена залишатись поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному останньою, вона набуває статусу підозрюваного. Лише з набуттям такого статусу особа може мати всі права підозрюваного, передбачені ч. 3 ст. 42 КПК України, зокрема оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді (п. 16 ч. 3). Виходячи із змісту кожного із наведених випадків, можна зробити однозначний висновок: підозра вручається особі виключно тоді, коли слідчий і прокурор мають докази того, що саме ця особа вчинила інкриміноване йому кримінальне правопорушення.

Згідно із положеннями ст. 303 КПК України на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора: 1) бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у: – невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення. – у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 КПК України. Враховуючи те, що згідно зі ст. 169 КПК тимчасово вилучене майно повертається особі, у якій воно було вилучено, на підставі постанови прокурора, бездіяльність може полягати у невнесенні такої постанови за відсутності підстав для вилучення майна; – у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк; 2) рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування – потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником; 3) рішення слідчого про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником; 4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником; 5) рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим – особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою; 6) рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки – особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом.

Таким чином із чинного кримінального процесуального законодавства випливає, що тільки ті їх дії, які полягають у застосуванні заходів безпеки, можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. В усіх інших випадках звернення зі скаргою можливе за наявності відповідних рішень слідчого або прокурора, визначених у пунктах 2–8 ч. 1 ст. 303 КПК, викладених у відповідних процесуальних документах. 7) рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій – особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її

представником, законним представником чи захисником; 8) рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК, – підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником. Скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314–316 КПК України. Таким чином, відповідно до глави 26 КПК України вирішення скарг на дії, рішення чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування відноситься до компетенції слідчих суддів.

Підводячи підсумок викладеного, можемо зробити висновок, що не всі процесуальні рішення можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, так, повідомлення про підозру, під час досудового розслідування оскарженню не підлягає, що створює певну неузгодженість з положення Конституції України, де зазначено у ст. 55, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Втім підняті питання не є остаточними та потребують додаткового дослідження або наукового вивчення.

Список бібліографічних посилань: 1. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. Київ: Істина, 2014. 432 с. 2. Баганець О. Реалії правосуддя: безпідставне повідомлення про підозру та затримання громадян без санкції суду. 27 жовт. 2016 р. URL: <http://baganets.com/blogs-baganets/real-pravosuddja-bezp-dstavne-pov-domlen.html> (дата звернення: 30.09.2017). 3. Кримінальний процесуальний кодекс України за редакцією на 1 вересня 2017 року. Харків: Право, 2017. 378 с. 4. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 30.09.2017). 5. Татаров О. Ю. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 179–186. 6. Кубальський В. Н. Повідомлення про підозру: правозастосовні моменти. *Судова апеляція*. 2017. № 1 (46). С. 60–66.

Одержано 05.10.2017

УДК 343.131

Жанна Володимирівна УДОВЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТАЄМНИЦІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Інтеграція України в світову спільноту неможлива без приведення внутрішнього законодавства у відповідність до міжнародних стандартів. Конституція України проголосила вищою цінністю людини її права і свободи, та поклала на державу обов'язок визнання, дотримання і захист цих прав і свобод як кожної окремої особи, так і суспільства в цілому. Проте, на сучасному етапі розвитку української державності, на шляху до формування громадянського суспільства та розбудови правової держави недосконаліми залишаються питання справжньої поваги до людини та її особистих прав і свобод, задекларованих у Основному Законі держави.

Конституційна засада невтручання в особисте та сімейне життя – один з найважливіших елементів системи засад українського права, спрямованих на забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина. Ця засада знаходиться в тісному і нерозривному зв'язку зі всіма іншими засадами кримінального провадження, зокрема конституційними.